

zagrebó v hladno zemljo — v temni grob. A ne samo to, še pri mnogih drugih priložnostih prižigajo blagoslovljene sveče, ali o tem bodi danes dosti.

Jarnežček seže očetu v besedo, rekoč: „Zahvalujem se vam za toliko lepega, kar ste mi povedali o svečah; a še nekaj bi rad znal: prosim vas, povejte mi, zakaj pa sveče goré tam v cerkvi?“

Oče: Sveče goré tam v cerkvi Bogu, svetnikom in svetnicam božjim v čast. Prižgana sveča ima tudi svoj pomén. Ona znači Krista, ki je kot prava luč svetá prinesel na zemljo vsem narodom svoj razsvetljeni nauk. Goreča sveča pa tudi pomeni živo vero in gorečo ljubezen do Boga, ki nas je ustvaril, da bi prišli kdaj k njemu tjá gori v sveta nebesa, kder gori in se bleští brez števila solnčnih lučí.

Jarnežček, moj dragi! bodi dober in pobožen, da se po smrti razveseliš nebeške lučí, kakor si se danes razveselil prižgane svečice v cerkvi.

Jarnežček si je spravil svečico v materino skrinjo ter vesel pričakoval Kristovega vstajenja, ko bode zopet prižgal in držal gorečo svečico v rokah.

J. Volkov.

Pisma mlademu prijatelju.

XIV.

Dragi!

širjem pomenu besede tudi prištevamo slovenskim književnikom dr. Frana viteza Miklošiča, ki se je porodil 1813. l. v Radomerščaku pri Ljutomeru. Osnovne šole je pohajal v Ljutomeru, latinske v Varaždinu in Mariboru z najboljšimi uspehi. V Gradcu se je učil prava in modroslovja; 1873. l. postane doktor in učitelj modroslovja na Graškem vseučilišču. Črez dve leti popusti učiteljsko stolico in gre na Dunaj, kjer postane doktor pravoznanstva (1840). Tu se seznaní s Kopitarjem, ki ga pregovori, da se posveti ves jezikoslovju. Popustivši odvetništvo stopi v pisarno dvorne knjižnice, kjer se uglóbi povse v slovansko jezikoslovje (slavistiko). Leta 1849. je bil imenovan za izrednega in malo pozneje rednega profesorja slovanskih jezikov in slovanske literature na dunajskem vseučilišču, kjer je ostal do lanskega leta, ko je šel v pokoj, okrasen z brezštevilnimi odlikovanji in naslovi.

Miklošič je največji slavist vseh časov in narodov, ki je znanstveno utemeljil, utrdil in razvil slovansko (primerjajoče) jezikoslovje do najlepšega cvetú in sadú. Pojasnil je slovniški ustroj slovanskih jezikov, ne samó njih vnanjo obliko, nego tudi notranjo, njih načela, duhá in posebnosti. Redostavno in razsodno je uredil slovarje in slovnice slovanske (kar do njega ni bilo, da si je bilo gradivo vže dokaj nakopičeno); za podlago znanstvenega raziskavanja v slovanskem jezikoslovju je vzel staroslovenščino, ki je najstarejša in najbogatejša ustrojena, ter je sebral in modro ločil vse staroslovenske literarne spomenike. Dognal je, da je „glagolica“ starejša nego „cirilica“, da je cvél v Panoniji (mej Dunavom in Dravo) jezik, ki ga imenuje on „staroslovenščino“ ter da so današnji ogerski in vzhodni štajarski Slovenci neposredni potomci teh Panoncev iz 9. véka, v katerih jeziku sta pisala sv. Ciril in Metodij svoje svete knjige.

A ne samó za strogo jezikoslovje, tudi za zgodovinsko polje je spisal Miklošič nekaj del in razprav in dal v dežel več važnih jezikoslovno-zgodovinskih starih spomenikov, strogo in modro urejenih.

Miklošič ni ostal samó na Slovanskem obzorji; po svojej izrednej učenosti, razteznej izobrazenosti in globokej bistrournosti se je popel nad vso Evropo, spisavši najduhovitejše in najkorenitejše razprave o jeziku romunskem, madjarskem, albanskem in celó ciganskem. Vse evropske jezike, nove in stare, je družil takó rekoč v nekako celoto, katerej vsej je pritisnen na čelo znak neke posebne, notranje mejsebojne zveze, katerej bi rekli lahko evropska kultura (omika). Miklošič je mož, ki se mu klanja ne samó Slovanstvo, ampak vsa Evropa.

Da-si je imel Miklošič vže mnogo blagá nakopičenega za svoje področje (nestalo je samo še ureditelja in to je bil on), vzlasti predhajnik in učitelj njegov Kopitar ga mu je dokaj priskrbel, vendar je zajemal zvečine iz sebe in to nam kaže tudi, da je šel ves jezikoslovni svet za njim. Písal in spísal je okrog sto ponajveč strogo jezikoslovnih del in razprav po učenjaških časopisih in samostalnih knjigah. Največji in najiminitnejši deli Miklošičevi sti staroslovenski slovar (*Lexikon palaeoslovenico-graeco-latinum* 1862—1865) in primerjajoča slovnica slovanskih jezikov (*Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen* 1852—1875).

Miklošič je písal svoja obsežna in nedosežna dela zvečine v nemškem jeziku in preporod in razvoj novejše slovenske književnosti mu je ostal nepoznan. Vendar ga uvrščajo književni zgodovinarji s ponosom^{*} mej slovenske književnike, ker je rodom Slovenec, ker je posodil parkrat svoje imé slovenskej knjigi, ker je písal o (da-si ne v) slovanskih jezikih, torej tudi o slovenskem, in ker ima mej svojimi učenci kot učitelj na stolici in v knjigah svojih tudi mnogo slovenskih književnikov, ki so uplivali zdatno na razvoj in čiščenje lepe slovenščine.

Kakor sem ti vže písal, zgodil se je 1848. l. velik prevrat na evropskem, torej tudi avstrijskem površji. Absolutizem,^{*} ki je tlačil toliko stoletij osobito manjše narode, vzlasti slovanske, moral je odstopiti in Avstrija je postala ustavna država (sredi meseca sušca). Ta je odpravila kmetu tlako in desetino, podelila meščanom večje pravice, v cerkvi, šoli in uradu pa dovolila popolno ravnopravnost. Svoboda in narodnost, katerima poprej ni bilo moč na dan priti in se pokazati v svojej pravej luči, stopili ste takrat na svetovno pozorišče v svojem najširjem, tu pa tam tudi zlôrabljenem pomenu besede. Takrat se je prerodil in do dobrega predramil tudi naš osameli narod. Ustanavljati so se jela politična društva po glavnih slovenskih mestih, od koder se je zanesel žarek svobode in omike tudi mej niže izobražene sloje naroda. Učene in neučene, olikance in prostake je prešinila blažilna ideja (misel) národnosti, da so se začeli zavedati svojega materinega jezika, kateri jedini more biti pravi podstav dobre vzgoje in omike. Zato so se jele spisavati v materinem jeziku poučne knjige za šolo in zasebno življenje: slovnice, bogoslovne in naravoslovne knjige, prirejale so se zabavne in poučne, književne in politične besede, veselice, celó v gledališči se je jela govoriti in peti sladko zveneča materinščina.

^{*} Absolutistična država je tista, koder ima vladar sam neomejeno, zakonodavno in izvrševalno oblast. — Ustavna pa, koder ima zakonodavno in izvrševalno oblast navlašč za to iz vseh pokrajin države sklican zbor zastopajočih mož (državni zbor), vladar pa ima samó potrjevalno oblast nad zakoni državnega zbora.

Knjige poučne, ascetične (pobožne) in zabavne so romale v slovenski svet in izobraževale še malo olikani in zavedajoči se priprosti narod. Tudi ideja o vseslavjanskem jeziku in ilirsko-slovenskem narečju je izpuhtela takrat popolnoma na književnem obzorju. Časniki slovenski so se jeli porajati v vedno večjem številu in gladili pot omike in olike v prostrani slovenski svet. Z jedno besedo: Književno in kulturno (izobraževalno) polje slovensko se je jelo obdelavati; kaj pa da, teško je bilo to obdelavanje, ker je bilo treba še malo ne, na vseh poljih razorati trdino in ledino.

Pač so prihajale vže od 1843. leta mej slovenski svet „Novice“, s katerimi se pričnè celò nova dòba v našej književnosti, toda bile so samò kmetijske in rokodelske; l. 1849. pa je njih oče pritisnol na-nje še političen pečat, pridejavši besedama „kmetijske in rokodelske“ še besedo „národne“. Drugih slovenskih perijodičnih časopisov poleg „Novic“ nismo imeli do 1848. l. — saj so še te prišle v déžel le po velikem trudu njihovega urednika. In tiskarnar Blaznik je mislil vže pred „Novicami“ na izdajo slovenskega časopisa „Zora“, pa ga mu vlada ni dovolila. Prištevati bi se mogel perijodičnim časopisom le še letnik „Drobtinice“, ki ga je ustanovil, kakor ti je znano, 1846. l. vsestransko zaslužni vladika A. M. Slomšek. „Drobtinice“ so izhajale (v Gradci, Celji, Celovci, Mariboru in Ljubljani) vsako leto jedenkrat od 1846—1869 in prišlo je v déžel vsega vkup 20 letnikov. Urejeval je je od začetka vladika sam, pozneje pa Matija Vodušek, opat v Celji († 1872), izvrstni rodoljub in nabožni pisatelj Mih. Stojan, dekan v Braslovčah († 1863), bogoslovni pisatelj Jože Rozman, župnik v Konjicah († 1874), slavni jezikoslovec Oroslav Cafin Fran Kosar, kanonik labodske vladikovine, cenjen domoljub in životopisec Slomškov (1863), temeljit bogosloven pisec, znan po izbornem molitveniku: „Nebeška hrana“ (1875, 1877 izdala družba sv. Mohorja). — „Drobtinice“ so velika zaloga bogoslovnega blagá vsakovrstne stroke. Da-si so orale od začetka zvečine še ledino na slovenskem višjem bogoslovnem polji (izimši ascetična dela), vender so položile trden temelj bogoslovnej zgradbi slovenskej, katera danes lepo napreduje. Kakor veš, prinašale so „Drobtinice“ najrazličnejše nabožno in poučno blagó za cerkev, šolo in dom in so imele vsega vkup do 130 sotrudnikov; in premišljene so besede književnega zgodovinarja: kar so storile „Novice“ za probujo národnega delovanja, to so dopolnile „Drobtinice“ sosebno gledé bogoslovnega življenja in razvitka.

O časopisji slovenskem, ki se je jelo razvijati 1848. l., pa drugič več. Zdravstvaj!

P. B.

Hladnokrvnost.

Y nekej bitki opomina francozki vojvoda Cherin svoje vojake k srčnosti in pogumu. Bilo jim je iti preko velikega zelò močvirnega bårja. „To je lahko govoriti, ako se sedi na konji,“ zagodrnja truden vojak. Vojvoda ga je čul, némo stopi raz konja, podá mu vajeti, rekoč: „Tù imaš, jaši, da vidimo, kdo ima boljše!“ Vojak je moral slušati. Ali komaj zasede konja, vže prižvižga sovražna krogla ter jezdeca smrtno zadene, da se zvrne na tla. „Zdaj vidite továriši, kakó se sedi na konji!“ reče vojvoda svojim vojakom — ter hladnokrvno zopet zasede konja.

J. M.